

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 6273/2021
06.10.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: др Драгише Б. Слијепчевића, председника већа, Јасмине Стаменковић и др Илије Зиндовића, чланова већа, у правној ствари тужила АА из ... и ББ из ... – Република ..., чији је пуномоћник АА из ..., које обе заступа Љиљана Аранђеловић, адвокат из ..., против тужених ВВ из ..., чији је пуномоћник Станиша Стаменковић, адвокат из ... и „АТОМ“ д.о.о. Врање, кога заступа Александар Кнежевић, адвокат из ..., ради накнаде штете и стицања без основа, одлучујући о ревизији тужила изјављеној против пресуде Апелационог суда у Нишу Гж 3930/2017 од 20.03.2018. године, у седници одржаној дана 06.10.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

Делимично се ПРЕИНАЧУЈУ пресуда Апелационог суда у Нишу Гж 3930/2017 од 20.03.2018. године у делу става првог изреке и пресуда Вишег суда у Врању П 11/10 од 22.03.2017. године, исправљена решењем истог суда П 11/10 од 20.01.2020. године у ставу првом изреке, тако што се **ОБАВЕЗУЈУ** тужени ВВ и „АТОМ“ д.о.о. Врање да тужилама на име накнаде штете због извађеног песка на парцели која је приватна својина тужила број ... уписана у пл. бр. ... КО ... солидарно исплате 150.144 евра у динарској противвредности по средњем курсу НБС са каматом од 22.07.2008. године по стопи Централне европске банке за средњи курс евра до 24.12.2012. године а од 25.12.2012. године са законском затезном каматом, све до коначне исплате, у року од 15 дана под претњом принудног извршења.

У преосталом делу ревизија тужиле се **ОДБИЈА** као неоснована.

ОБАВЕЗУЈУ СЕ тужени да тужилама на име трошкова ревизијског поступка солидарно исплате износ од 78.000,00 динара у року од 15 дана од дана пријема преписа пресуде.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Врању П 11/10 од 22.03.2017. године, исправљена решењем истог суда П 11/10 од 20.01.2020. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев тужила да се обавезу тужени да им на име накнаде штете и неоснованог обогаћења због извађеног песка на парцели која је приватна својина тужила – кп. бр. ... уписана пл. бр. ... КО ... солидарно исплате 150.144 евра у динарској противвредности по

средњем курсу НБС са каматом од дана подношења тужбе 22.07.2008. године по стопи Централне европске банке за средњи курс евра до коначне исплате под претњом принудног извршења као и трошкове поступка, као неоснован. Ставом другим изреке, обавезане су тужиле да туженима (у пресуди погрешно назначено тужиоцима) на име трошкова парничног поступка солидарно плате износ од 1.089.750,00 динара све у року од 15 дана од дана пријема отправка пресуде са законском затезном каматом на досуђени износ трошкова поступка од дана извршности до исплате. Ставом трећим изреке, одбијен је захтев тужиле АА за ослобађање плаћања судских такси као неоснован.

Пресудом Апелационог суда у Нишу Гж 3930/2017 од 20.03.2018. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужила и потврђена пресуда Вишег суда у Врању П 11/10 од 22.03.2017. године, у ставу првом и трећем изреке. Ставом другим изреке, укинута је првостепена пресуда у ставу другом изреке (одлука о трошковима поступка) и предмет враћен првостепеном суду на поновно одлучивање.

Против правноснажне другостепене пресуде тужиле су изјавиле благовремену и дозвољену ревизију због погрешне примене материјалног права.

Виши суд у Врању је решењем П 11/10 од 14.10.2019. године обавезао тужиле да туженом ВВ на име трошкова парничног поступка солидарно исплате износ од 1.970.250,00 динара у року од 15 дана од дана пријема отправка решења са законском затезном каматом од дана извршности одлуке о трошковима па до исплате све у року од 15 дана. Ставом другим изреке, обавезане су тужиле да туженом „АТОМ“ д.о.о. Врање на име трошкова парничног поступка солидарно исплате износ од 1.420.050,00 динара у року од 15 дана од дана пријема отправка решења са законском затезном каматом од дана извршности одлуке о трошковима па до исплате све у року од 15 дана од дана пријема отправка решења.

Решењем Апелационог суда у Нишу Гж 764/20 од 05.03.2020. године потврђено је решење Вишег суда у Врању П 11/10 од 14.10.2011. године, исправљено решењем истог суда П 11/10 од 20.01.2020. године, у ставу другом изреке, док је исто решење преиначено у ставу првом изреке и обавезане тужиле да туженом ВВ на име трошкова парничног поступка солидарно исплате износ од 1.946.250,00 динара у року од 15 дана од дана пријема отправка решења са законском затезном каматом од дана извршности одлуке о трошковима до исплате.

На назначено решење није изјављена ревизија.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у границама разлога прописаних одредбом члана 399. Закона о парничном поступку ("Службени гласник РС" бр. 125/04 и 111/09), који се примењује на основу члана 506. став 1. ЗПП („Службени гласник РС“, бр. 72/11... 55/14) па је нашао да је ревизија делимично основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 9. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиле су сувласнице на по 1/3 од кат. парц. ... КО ... Сувласник 1/3 парцеле је ГГ из ... Фактичка деоба између њих је извршена тако да се на лицу места зна који део је припао тужилима а који ГГ. У периоду од 2005-2007. године тужени су неовлашћено вршили ископ шљунка и песка са парцеле тужила (а и са околних парцела власништво трећих лица) а потом исте продавали. Због неовлашћеног копања и вађења песка и шљунка водопривредни инспектор Министарства пољопривреде и шумарства је решењем број 270-320-561/2007-04 од 06.02.2007. године забранио инвеститору ВВ експлоатацију минералних сировина шљунка и песка са обрадивог пољопривредног земљишта на одређеним парцелама, између осталог и на кат. парц. ... КО ... власништво тужила, а решењем број 270-325-00018/2007-07 од 06.03.2007. године забрањено је ОД „АТОМ“ Враће вађење песка и шљунка са експлоатационог поља које се налази у КО ..., Општина Враће, непосредно на улив Павловачке реке у реку Јужну Мораву (лева обала) и са било ког другог места због неиспуњавања водопривредне сагласности надлежног органа. Тужени ВВ је решењем Општинског судије за прекршаје у Врању Уп 4078/07 од 03.12.2008. године за извршени прекршај из члана 85. став 3. у вези става 1. тачка 3. Закона о пољопривредном земљишту (земљиште користио у непољопривредне сврхе без плаћања накнаде за промену намене коришћења – кп. ... КО ...) кажњен новчаном казном од 50.000,00 динара. Према извештају Агенције за привредне субјекте од 13.11.2008. године произилази да је усвојен захтев подносиоца регистарске пријаве овде туженог ВВ па је у Регистар привредних субјеката регистрована промена података о привредном субјекту прописаним и то тако што је Предузеће за извођење грађевинских земљаних радова за транспорт и трговину „АТОМ“ ОД Враће, ..., променило правну форму и уписано као друштво са ограниченом одговорношћу. Због оваквог понашања тужених тужиле су Општинском суду у Врању поднеле предлог за издавање привремене мере против тужених. Општински суд у Врању је решењем П 1536/08 усвојио предлог тужила за одређивање привремене мере дана 04.10.2008. године и забранио туженима да врше ископавање шљунка и песка на непокретностима тужила кат. парц. број ... КО ... Тужени су наставили са вађењем шљунка и песка а на одређеним местима дубина, услед извађеног шљунка и песка на предметној парцели, износила је 16 метара. Након тога, тужени су предметну парцелу попунили шугом, а у површини за обраду исту парцелу су у дубини од 40 до 70 центиметара попунили хумусом. Вештачењем од стране вештака гео струке утврђено је на којој површини и дубини је вађен песак и шљунак. Вештачењем од стране вештака економско-финансијске струке утврђено је да је вредност извађеног шљунка и песка без додатних трошкова, како по основу сепарирања тако и по основу транспортовања од места вађења до места депоновања у висини од 467,00 динара по м³ без ПДВ-а, односно укупно 150.144 евра, а са ПДВ-ом 560,40 динара, односно 4,69 евра, тј. 180.096 евра. Тужиле потражују вредност извађеног шљунка и песка, односно 150.144 евра у динарској противвредности.

При овако утврђеном чињеничном стању, нижестепени судови су закључили да је тужбени захтев тужила неоснован због следећих разлога:

Према члану 15. Закона о водама право вађења песка, шљунка, камена и других минералних добара из корита водотока стиче се на основу водопривредних услова и водне сагласности. Тужени су очигледно постигли одређену корист експлоатацијом песка и

шљунка са парцела тужила иако нису имали дозволу за то. Међутим, како се Република Србија у оквиру својих права и дужности преко својих одговарајућих органа стара о поступању у складу са законом, не може се закључити да су тужени нанели штету тужилама нити да су се без основа обогатили по основу извађеног песка и шљунка са парцела тужила јер није смањена употребна вредност парцеле. Бесправним поступањем тужених није оштећено земљиште. Парцела би била оштећена само у случају да је земљиште са кат. парц. ... делимично или потпуно уништено и елиминисано у погледу намене и сврхе коришћења што у конкретном случају тужиле нису доказале будући да се из налаза вештака пољопривредне струке може утврдити да није дошло до умањења тржишне вредности предметне парцеле услед вађења песка и шљунка од стране тужених јер су накнадним попуњавањем парцеле тужила након вађења песка та места попуњена шодером и хумусним делом на површини који по квалитету одговара њиви треће класе. Парцела је погодна за производњу ратарске и повртарске културе, као и за узгој детелине луцерке каквог је састава било земљиште пре него што су тужени вршили ископ. При томе, другостепени суд налази и да су шљунак и песак опште добро а не имовина власника парцеле, те да због тога власник не може тражити да му се на име накнаде штете плати вредност извађеног и однетог песка и шљунка. То произилази из одредбе чл. 2. и 3. у вези члана 5. Закона о рударству који је био у примени у предметном периоду („Службени гласник РС“ бр. 44/95, 101/05, 85/05, 34/06 и 104/09). Минералне сировине су природно добро у државној својини а минералним сировинама, између осталог, сматрају се неметаличне минералне сировине и сировине за добијање грађевинског материјала односно сепарација песка, шљунка и камена. Даље, према члану 13. истог закона експлоатацију минералних сировина може да обавља само привредно друштво, предузеће односно друго правно лице и предузетник које је регистровано за обављање те делатности, које има лиценцу за извођење рударских радова и за вршење стручног надзора над рударским радовима, по одобрењу надлежног министарства уз плаћање накнаде прописане члане 16. тог закона. Стога власник парцеле не може тражити да му се на име накнаде штете плати вредност извађеног и однетог шљунка и песка већ евентуално само штета причињена довођењем у исправно стање парцеле, тј. смањењем њене вредности.

По оцени Врховног касационог суда, оваква правна аргументација нижестепених судова није прихватљива.

Наиме, одредбом члана 1. Закона о рударству уређен је начин експлоатације рудног блага у земљи и на њеној површини, на речном или језерском дну или испод њега, као и изградња коришћења и одржавања рударских објеката. Међутим, према ставу 2. истог члана предвиђено је да се одредбе овог закона не односе на експлоатацију песка, шљунка и камена из корита водотока, спрудова, напуштених корита и обала претходних водотока, природних и вештачких акумулација и са подручја угрожених ерозијом која не садрже примесе других корисних минералних сировина. Даље, чланом 30. цитираног закона прописано је (став 3. тач. 1. и 2) да власници односно корисници земљишта, као и предузећа којима су пренета на управљање добра од општег интереса могу на земљишту чији су власници, односно корисници, без одобрења министарства вршити експлоатацију сировина за добијање грађевинског материјала за сопствене потребе у току једне године и то: физичко лице – ломљеног камена до 250м³, украсног камена 10м³, песка и шљунка до

40м³ и опекарске глине до 25м³. Ставом 4. цитираног закона прописано је да за коришћење минералних сировина у количинама из става 4. овог члана не плаћа се накнада.

Следом реченог, тужиље су могле самостално за своје потребе да врше експлоатацију песка и шљунка или да издају парцелу трећим лицима на коришћење ради експлоатације или да саме уз дозволу у смислу члана 13. Закона о рударству врше експлоатацију. Тужени су уместо извађеног шљунка и песка тај простор попунили шутом и по врху насули обрадиву земљу. Парцела у којој се налази шљунак и песак очигледно није враћена у првобитно стање. Зато тужиље трпе штету у висини вредности извађеног шљунка и песка утврђену путем вештачења. ВВ и „АТОМ“ д.о.о. у тој висини су противправно оштетили предметну парцелу у власништву тужиља јер решењем водопривредног инспектора туженима је забрањено вађење шљунка и песка са назначене парцеле али они ту наредбу нису испоштовали. Стога је тужени ВВ решењем прекршајног судије и кажњен за неовлашћено вађење шљунка и песка из парцеле тужиља. Дакле, због наведеног бесправног понашања тужених настала је њихова обавеза да сходно одредбама члана 185. став 1. ЗОО успоставе стање на парцели тужиља какво је било пре оштећења исте учињеног противправним вађењем шљунка и песка. Тужени нису тако поступили. Они су уместо извађеног шљунка и песка у насталу ископину вратили шут и шодер односно отпадни материјал који нема грађевинско својство извађеног шљунка и песка. Стога се таквим поступањем тужених није могло успоставити раније стање на парцели тужиља и тако отклонити укупна штета коју оне тим поводом трпе. Из тог разлога а на темељу одредбе члана 185. став 3. ЗОО тужени су у обавези да тужиљама исплате одговарајућу новчану противвредност извађеног шљунка и песка на основу причињене им штете.

Неприхватљиви су наводи тужених да је првостепени суд поводом исте правне ситуације где се као тужиоци јављају трећа лица а исти тужени као у овом поступку одбио тужбени захтев пресудом П 1253/10 од 27.05.2014. године (а која пресуда је потврђена пресудом Апелационог суда у Нишу Гж 3013/14 од 10.03.2015. године) те да је оправдано да се и у овом случају тужбени захтев одбије. Ово из разлога што иако су тужени исте странке у том предмету као и у овом, чињенично стање није исто из разлога што је везано за извађени шљунак на другим парцелама власништво других лица, надомештен попуњавањем ископина јер је сама река Јужна Морава поново нанела шљунак и песак на ископаним деловима тих парцела, те да стога није дошло до умањења вредности оштећења предметне парцеле. У овом случају, није дошло до попуњавања ископине шљунком већ је на ископину нанет шут, а само је по површини нането хумусно земљиште.

У погледу тражене камате, Врховни касациони суд налази да тужиље имају право на камату од 22.07.2008. године као дана утврђења висине штете до 25.12.2012. године и то по стопи Централне европске банке за средњи курс евра до 24.12.2012. године, а од 25.12.2012. године законска затезна камата што значи да од тог датума тужиље немају право на камату по стопи Централне европске банке за средњи курс евра.

Имајући у виду напред изнето, Врховни касациони суд је на основу члана 407. став 1. ЗПП одлучио као у ставу првом изреке.

У односу на став други изреке Врховни касациони суд је закључио да је ревизија неоснована. Ово из разлога што је до 24.12.2012 године обрачун камате на евро вршен у складу са стопом Централне европске банке за средњи курс евра код НБС, а од 25.12.2012. године према Закону о затезној камати („Службени гласник РС“ број 119/12).

Одлуку о трошковима поступка суд је донео на основу чл. 149, 150. и 161. став 2. ЗПП при чему су тужиљама признати следећи трошкови: на име састава ревизије 78.000,00 динара по важећој АТ. Остали трошкови нису тражени па исти нису ни досуђени. Врховни касациони суд је имао у виду и чињеницу да је након укидања решења о трошковима поступка од Апелационог суда, које решење је било садржано у пресуди П 11/10 од 22.03.2017. године, првостепени суд одлучио о трошковима решењем П 11/10 од 14.10.2019. године. То решење је решењем Апелационог суда у Нишу Гж 764/20 од 05.03.2020. године делимично потврђено, а делимично преиначено. На то решење није изјављена ревизија да би о томе Врховни касациони суд решавао у склопу одлучивања о главној ствари, па се није ни могао упустити о одлучивању о трошковима првостепеног и другостепеног поступка.

**Председник већа-судија
др Драгиша Б. Слијепчевић,с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић